

Türk tangosunun unutulmaz ismi Necip Celal 18-19 yaşındadır, sevdiği Alman kız İstanbul'u ansızın terk eder.

71660917

'Mazi kalbimde bir yaradır..'

—|—

NEDİM ERAĞAN

Bana tanıdıklarımın zaman zaman sordukları bir soru vardır, "Tango merakın ne zaman başladı?" Ben de onlara, söyledilerde özellikle sanatçıların verdikleri cevabı tekrarlarım, "Çok küçük yaşta".

Aslında bu soru "Müziğe merakımız veya yakınlığımız ne zaman başladı?" olmalıdır. Çünkü müzik bir bütündür. Daha geniş anlamda sanat bir bütündür. Bir türü sevip de diğerinden anlamam ve zevk almam demek bir güdük anlayıştır. Resmi severim de edebiyatı sevmem, şiir sevmem. Klasik müzik dinlerim de hafif müzik sevmem veya Türk sanat müziği dinlerim, türkülerimizden hoşlanmam... gibi. Böyle bir şeyi kabul etmek istemiyorum.

Ne demiştik, sanat bir bütündür ve sanatçı da bu bütünün içinde yoğrulan ve gelişen insandır. Tango derken söz nereye geldi. Gelin biz gene tangoya dönelim ve benim gibi aynı yılları, aynı yaşam dilimlerini paylaşan insanlar gibi, önce bu zevklerin nasıl algılandığını anlatalım, bir öykü gibi...

Kadıköy'de, Acıbadem'deki evimizin çatı katında, Kalamış koyuna, Fenerbahçe'ye ve adalara tepeden bakan bir balkon vardı. Bu çatı katının bir kenarında da "Sahibinin Sesi", halk arasındaki deyim ile "köpek marka" bir gramofon vardı. Markanın ambleminde, borulu gramofonun önünde plak dinleyen bir köpek resminden dolayı adı böyle anılırdı. Çevremden bir şeyler algıladığım günler, hani o çok küçük yaş günleri... Bu gramofondan o güzel manzaraya karşı annem, babam oturup plak dinliyorlar... "Sarhaten acaba söylesem darılmaz mı?..."

Ali Rifat Çagatay'ın "Tereddüt" isimli fantezi şarkısı. Yanılmıyorsam Münir Nureddin Bey'in ilk plaklarından. Sonra arkasından plak değişiyor, bir hanım sesi, bu da bir fokstrot... "Sordum ismi sarı yapıncağı / Belli kaç gencin kalbini yakmış" ve Seyyan Hanım söylüyor, Türkçe tangoların ilk kadın solisti, bugün bizler için efsane olmuş bir ses. Plak gene değişiyor ve gene Seyyan Hanım'ın sesi... "Mazi kalbimde bir yaradır / Bahtım saçlarından karadır..."

Sarı Yapıncak

"Sarı Yapıncak", Necip Celal Andel'in ilk bestesi; 17-18 yaşlarında yazmış. "Bu benim bestem" dediğinde inanmamışlar ama. "Mazi" ise ilk tangosu 18-19 yaşlarının heyecanı ile bestelenmiş, o kadar çok sevilmiş ki bu fokstrot ve tango dillerden düşmemiş yıllarca. "Sarı Yapıncak"ın notasının üzerinde üç bininci baskı yazıyor. Ama ne yazık ki tarihi yazmıyor. 1920'lerin sonu ve 30'ların başı, ama hangi yıl üç bininci baskı olmuş, bilemiyoruz.

"Sarı Yapıncak"ın ve "Mazi"nin sözlerini de Necdet Rüştü Efe yazmış. Şimdi gene eski yıllara dönelim. 1950'lerde yayımlanan Radyo dergisinde A. Vedat Aktın'ın Necip Celal ile yaptığı söyleşiden "Mazi"nin nasıl doğduğunu bestecinin sözlerinden okuyalım.

— Necip Bey dedim, hangi hissin tesiri altında kalarak tango bestelediniz?..

Düşündü... Derin bir nefes aldı. Bütün dikkatime rağmen, bir yaraya diken batırılmış gibi onun mustarip ruhuna dokunduğumu anlamıştım.

"İlk tangomu 1928 senesinde besteledim" dedi ve ilave etti:

"O zamanlar 18-19 yaşlarında bir talebeydim. Taksim Gazinosu'nda, ismini zikretmeyeceğim bir Alman kıza ile tanışarak sevmeye başladık. Bu kızcağız bir fabrikatörün kızıymış. Babası onu, zorla bir adamla evlendirmek istiyormuş. Kız zoraki nikâhtan kurtulmak için soluğu İstanbul'da almış. Tanıştığımız on beşinci gündüydü. Tarih temmuz 1928. Onunla buluşmuştuk. İpek gibi sarı saçlarını dizimin üstüne yayarak, lacivert menevişli gözlerini gözlerimin ta derinliklerine çevirerek uzun uzun baktı ve inleyen bir sesle şöyle dedi:

MAZİ NASIL DOĞDU?

Necip Celal, Mazi'nin doğuşunu şöyle anlatıyor: O zamanlar 18-19 yaşında bir talebeydim. Taksim Gazinosu'nda bir Alman kız ile tanışarak sevmeye başladık. Bu kızcağız bir fabrikatörün kızıymış! Babası onu zorla sevmediği biriyle nikâhlamak istediği için soluğu İstanbul'da almış.

Tanışmamızın on beşinci günüydü. Tarih Temmuz 1928. Onunla buluşmuştuk. İpek gibi sarı saçlarını dizimin üstüne yayarak, lacivert menevişli gözlerini gözlerimin ta derinliklerine çevirerek uzun uzun baktı. "Necip içim sıkılıyor, bana öyle geliyor ki bir daha seni hiç göremeyeceğim" dedi.

O zaman bu sözlere 'saçma' demiştim. Üç gün sonra randevumuz vardı. Oraya gelmedi. Deli gibi pansiyona koştum. Babası gelmiş ve kızı zorla götürmüştü. Geç vakit Boğaz'a, İstinye'ye döndüm. Karşıkı sırtlardan yükselen mehtabın sulara serptiği sarı benekler koyu yeşil dalgaların üzerine uçuşuyordu.

Sarı pırıltılar büyüdü ve karşımda meçhule uçup giden sevgilinin hayali belirdi. Artık ağlıyordum. Kafamın içinde akisler yapan melodinin peşi sıra hemen piyanoya oturdum ve ilk tangomu, 'Mazi'yi besteledim.

— Necip, içim sıkılıyor. Kalbim göğsümü parçalayacakmış gibi vuruyor. Bana öyle geliyor ki seni bir daha göremeyeceğim.

O zaman bu sözlerini saçma olarak vana siflandırmıştım. Teselli ettim ve üç gün sonra buluşmam üzere ayrıldık. Her zaman olduğu gibi o gün de üç gün değil otuz senelik bir hasretin doğurduğu heyecanla randevu verdiği yere koştum. Saatlerce bekledim... Heyhât ne gelen var, ne giden.

Deli gibi pansiyonuna koştum. Ev sahibi madam, onun hiçbir adres bırakmadan memleketine gittiğini söyledi. Bu gidiş de şöyle olmuş: Kızın babası ve nişanlısı buraya gelerek zorla götürmüşler.

"Mazi" doğuyor

Pansiyondan ayrılarak geç vakit Boğaz'da çok sevdiğim İstinye'ye döndüm. Karşıkı sırtlardan yükselen mehtabın akan su-

Latin Amerika kökenli tango, müziği ve dansı ile bütün dünyada hâlâ yaşayan bir efsane gibidir. (Fotograf: Yakup Ertunga)

lara serptiği sarı parlak benekler koyu yeşil dalgaların üstünde kâh uçuşuyorlar, kâh batıp biraz sonra yine beliriyorlardı.

O zaman sağlam olan gözlerimi, bu sarı parıltıların üstüne tespit ettim: Zerreler büyüdü ve karşımda bana iki satır mektup bile yazmadan meçhule uçup giden sevgilinin hayali belirdi. Bir müddet ona baktım. Az sonra bu hayalle gözlerimin arasından git-tiğe kalmış bir buzlu cam belirdi. Zira ağlıyordum. Kafamın içinde akisler yapan melodinin peşi sıra hemen piyanoya oturdum ve ilk tangomu, 'Mazi'yi besteledim."

İşte ilk Türk tangosu olarak kabul ettiğimiz "Mazi"nin öyküsünü bestecisi, bir haftalık magazin dergisine böyle anlatıyor. Bu tango bestelendiği günden bu yana tam 62 yıl geçmiş. Ama hâlâ dipdiri yaşıyor, ölümsüz bir eser olmuş ve bestecisini

de ölümsüz kılmış.

Ben, Necip Celal Andel'i 1955 yazının bir gecesinde tanıdım. Çağaloğlu'ndaki Eminönü Halkevi'nin salonunda, bir arkadaşımın düğününde. O zamanlar hep arkadaş düğünleri veya nikâhları olurdu, şimdi ise hep cenazelerde buluşur olduk. Piyanoda tangolarını seslendirirdi Necip Celal, dans etmek isteyenler oldu, haber gönderdi piyanonun başından, "Ben tango çalar-ken lütfen dans edilmesin". O çalarken dans etmek, onun müziğini hafife almak gibi geliyordu herhalde. O çok küçük yaşlardan tangolarına hayran olduğum insanla karşı karşıya idim ve tanışmıştım.

O yıllarda bizim bir kororum vardı. 1933'lerde Kadıköy Halkevi'nde kurulmuş ve hocamız Hulusi Öktem'in büyük eğitimi-yi yöntü ile idealizmi sayesinde 1959 yılındaki ölümüne kadar devam etmişti. Necip

Celal'i tanıdığım yılda Türkiye Milli TALEBE Federasyonu korusu olarak çalışmalarını sürdürüyorduk. O akşamki düğün de yine bir koro arkadaşımızın düğünüydü. Necip Celal'i bir koro çalışmamıza davet ettik, bizi kırmadı geldi. Hulusi Öktem hocamızı ve diğer arkadaşlarımızla tanıştı.

Kendisi de bizleri Sultanahmet'teki evine davet etti. Sultanahmet Camii'nin denize bakan yamaçında güzel bir apartmanı vardı, eskiden bir konak varmış, sonra yerini Necip Celal'in babası bu binayı yaptırmış. Çalışma odası, girişte, bahçe katında, küçük fakat müzik ve tarih kokan bir yerdi. Duvarlarda dünyanın en ünlü müzisyenlerinin ona imzaladıkları resimlerden şimdi anımsadıklarımı düşünüyordum da. Pablo Casals, Gaspar Cassado, Vasa Prishoda ve şimdi aklıma gelmeyen çok ünlü isimler. Yıllarca tangolarını büyük bir zevkle din-

Necip Celal'in "Sarı Yapıncak" şarkısının nota kapağı

PORTRE NEDİM ERAĞAN

Müzik yönetmeni

1932 yılında İstanbul'da, Kadıköy'de doğdu. Güzel Sanatlar Akademisi, yüksek resim bölümü, Cevat Dereli atölyesinden 1957 yılında mezun oldu. 1950-59 yılları arasında Hulusi Öktem korosunda müzik eğitimi ve 1955-58 arası Devlet Operası İstanbul stüdyosunda Apollo Granforte ve Giuseppe Momo'dan şan eğitimi gördü. Ocak 1960'da İstanbul Şehir Operası'nın kuruluşu ile opera korosunda görev aldı. 1960 kasım ayında İstanbul Radyosu'nda spiker olarak göreve başladı. 1964'te TRT kurumu kurulunca operadan ayrıldı. İstanbul Radyosu'nda 1960-70 yılları arasında spiker ve başspiker, 1970-80 arası hafif müzik bölümü müdürlüğü, 1980—86 arası yayın- yönetim müdürlüğü görevinde bulundu, Nisan 1986'da emekli oldu.

PORTRE FEHMİ AKGÜN

Tango'dan esintiler

1935 Gelişbolu doğumlu. Kabataş Erkek Lisesi ve İstanbul Hukuk Fakültesi'nde okudu. Halen ticaretle meşgul. Küçük yaşlardan beri ilgi duyduğu müzik sanatına icracı olarak başladı. 1948'den itibaren akordeon dersleri aldı. 1953'te İstanbul Radyosu'nda "Ağız Armonikası Triosu"yla adını duyurdu. Arjantin tangosuna eğilimi nedeniyle 1976-81 arası İspanyolca eğitimi gördü. 1982 yılından itibaren günümüze kadar sürecek radyo programlığına başladı. Bu programlarda tangonun 100 yıllık geçmişi açıklamalı olarak dinleyicilere sunmakta. 1989 yılında Buenos Aires'te kurulu Gardeliano adlı tango derneğine onur üyesi seçildi. TRT 3'te her pazar saat 17.25'te *Tangolarla Yaşadılar* adlı programı 1991'de de sürecek.

lediğimiz, o tangolarla sevip hayaller kurduğumuz, romantik günlerimiz, sevinçlerimiz ve acılarımız, hepsi bir anda toplanmışlardı sanki ben ve arkadaşlarım Necip Celal'in çalkına odasında, onun çaldığı piyanosu ile beraberken. Güzel tangolarını hep beraber söylüyorduk. Mazi, Suna, Yıllar, Özleyiş, Kimse Sevimi Bilmeye ve diğerleri.

Necip Celal, koroyu çok severmiş ve bizimle tanışması da ona tangonun buralarını koro için dört sese aranje etme ilhamını verdi ve yaptı da. Önce "Özleyiş"i düzlenledi, "sevdim bir genç kadını"... sözleri ile başlayan var çok ünlü tangosuna, ben "Türk Çımparısı" derim aradan bu kadar yıl geçti bugün bile hâlâ dipdiri yaşıyor.

Yarın: Her yanda karanlık

Her kent in kendine özgü bir müziği, bir rengi, havası vardır, Arjantin, bütün dünyaya kendi müziğini tanıtmıştır.

Buenos Aires tangolarla nefes alır

ANİBAL TROİLO — Sonsuz gecelerde şafaklara kadar çalışan, viski bardağını bırakıp ardından gazeteye ve sütlü kahveye el atan bir büyük şehir çocuğuydu.

—|—

FEHMİ AKGÜN

Her kent, tarihi, efsaneleri, abide ve caddeleleri, kendine özgü birçok özellikleriyle diğerlerinden ayrılır. Hiç kuşkusuz sanatı ve müziği de farklılık gösterir. Gerçekten, basit bir melodi bize bir yöreyi, bir şehri anımsattığı gibi onu düşerimizde yaşatabilmemiz ve hiç görmemiş olsak da özleyebilmemiz için yeter de artar bile.

Böylelikle "Viyanalı valslerinden", "Napolyon şarkılarından", "Habanera"dan, Madridlilerin "chotis"lerinden söz edebiliyoruz. Her kent müziğinde o yöre insanının kimliğini bulabileceğimiz gibi, sokaklarında kendiliğinden doğmuş miritlerinin, seslerin, sevinç ve hüznülerin herhangi bir melodide somutlaştığını görebiliriz.

İşte, bir dönemde bütün dünyaya armağan ettiği bir müziği, tangoyu, yalnız hatırlatmakla kalmayıp hâlâ onunla yaşayan, onunla nefes alan bir şehir: Buenos Aires...

Temmuz ayında, güney yarımkürde ve Buenos Aires'te kiş egemendir. Soğuk ve nemli bir sis, Rio De La Plata'dan geçerek seyrek gökdelenler ve betondu aksletler gibi duran kat-otoparklarının arasından süzülüp gitmekte.

Gecenin ilerleyen saatlerinde Cano 14 adlı gece kulübündeyiz... Dünyanın her tarafından gelen tango meraklılarına ve turistlere "Nestor Roldan - Carlos Figari - Reynaldo Martin - Leopoldo Federico" gibi ustalar gene tangolar çalmakta ve söylemekte. Burada ünlü şarkıcı Edmundo Rivero'nun kurduğu ve ölümüne kadar hem şarkı söyleyip hem de patronluğunu yaptığı El Viejo Almacen'e eşdeğer bir salon.

Buenos Aires'e gelen turistlerin yarısı (tango düşkünlüleri) El Viejo Almacen'e diğer yarısı buraya, Cano 14'e getirilir. Cano

14... Yani 14 Boru. Garip bir ad. Ama tangoyu bilenler veya yeni öğrenenler böyle esrilere, karamsar mizaha ve buruk şakalara alışmak zorunda.

Bugün 10 milyonu geçen kentlin kanalizasyon boruları, siyah, üst üste piramit şeklinde yığılmış demir döküm borular, yüz yılın başından beri daima yoksullara, esrar-cılara, evsizlere ve gececilere mesken olmuştur. Linyeras denilen sokak seriserilerinin bütün nesilleri, taşralı yersiz yurtsuzlar, Kalabria'dan gelen meteliksiz tarım işçileri, Paris veya Bukovina'dan gelen başarısız yankesiciler bu kanalizasyon borularında bazen aylarca yaşarlardı. Tangoyu konser müziği olarak zevkle dinlemeye gelen bir azin-

leri üzerine yerleştirmiş, grubun diğer müzisyenleri sahneye çıkarken yan masadaki İngiliz hanım, Pretty Lugubrious These Gentlemen şarkısını mırıldanıyor. Gerçekten, hiçbir eli yaştın altında olmayan, klasik koyu renk krovaze elbiseli, soğukkanlı ve anlaşılmasız tavırlı bu sekiz beyefendi, hiç de müzisyene benzemiyorlar.

Daha çok bir iş yemeğinde bulmuş, eski Chicago'nun mafya elemanları gibidirler. Sanki birazdan kara keman kutuları açılacak ve içlerinden makinelik tabancalar çıkıverecek... "Anibal Troilo'yu bizzat dinledim" sözü, Paris, Tokyo, New York veya Berlin'de her tango dostu için gıpta ile karşılanır.

Arjantin'in başkenti Buenos Aires'e gelen turistlerin yarısı Tango Düşkünlüleri Kulübü'ne, yarısı da Cano 14'e gider. Yıllar önce burada garsonlar parlak altın düğmeli, kırmızı ceketleriyle dolaşırlarken...

Anibal Troilo, bandoneon çalardı. "Anibal Troilo'yu bizzat dinledim" sözü dünyanın her yanında tango dostları arasında gıpta ile karşılanır.

lğin uğrak yeri olan seçkin bir gece kulübüne isim olarak 14 Boru denmesi, doğrusu kötü bir şaka...

Evvel... Bundan yıllarca önce de garsonlar dünya klasında bir tavır ile dolaşırdı bu salonda. Şu, parlak altın düğmeli, siyah kırmızı ceketli, dümdüz taranmış ve ortadan bıçakla kesilmiş gibi ayrılmış saçlarıyla şef garson, nasıl da merasimle "Scotch"u ikram ediyor. Gümüş ağzıklı şişeden "whisky"yi bir metre yüksekliğe hiç etrafı damlatmadan bardağa aktırıyor ve bu arada maksatlı olarak başka tarafa bakıyor, belki de sahneye.

Orada Anibal Troilo, bandoneonunu diz-

Tipki piyano fanatiklerinin Horowitz'i Moskova Konservatuvar Salonu'nda son konserinde veya Arthur Rubinstein'i Cenevre'de son sahneye çıkışında dinledim sözlerindeki gibi. Ama Troilo, gerçekten 30'lu yıllardan başlayarak bütün zamanların en büyük bandoneon ustası ve büyük Astor Piazzolla'nın erişilmez ideali idi. Cano 14'te (Catorce) son sahneye çıkışından birkaç ay sonra mayıs 1975'te Buenos Aires'te 60'ına varamadan öldü...

Ustanın çehresi yuvarlağa idi, ama sağlıklı değildi. Sonsuz gecelerde şafaklara kadar çalışan, viski bardağını bırakıp ardından gazeteye ve sütlü kahveye el atan bir bü-

Yarın: Bandenean dostları

Necip Celal, Suadiye Plajı'nda, Alman şarkıcı Evelin Hold ile sabaha kadar dans eder ve yeni bir beste doğar

60 yıllık eşsiz tango

'Sevdim bir genç kadını..'

-2-

NEDEM ERAĞAN

Bazı haftalar, derken bazı günler derken bizler Necip Celal'in çalışma odasında sık sık buluşur olduk; müzik yapıyor, sohbet ediyor, ona gelen diğer sanatçı ve ünlü kişilerle tanışıyoruz. Çoğu zaman, iki kardeş arasında bile olmayan bir gönül, bir ruh beraberliğimiz olduğunu anladım. Artık o benim Necip Ağabeyim, ben de onun kardeşiydim. Dertlerimizi, sevinçlerimizi dinler, hatta hatta geçmişte kalmış aşklarından söz açar, her tangosunun bir sevgi üstüne kurulduğunu anlatır. Sanatçının, bestecinin malzemesi de sevgi değil midir?

Bu yazı için eski yıllarda çıkmış radyo ve müzik magazin dergilerini karıştırdığımda, Necip Celal ile yapılmış söyleşilerde gözleri görmemesine rağmen, sanki gören bir insan gibi hareket ettiğinden, geniş bir kültüre sahip olduğundan, başta Almanca olmak üzere birkaç lisani çok iyi konuştuğundan, keman, piyano, mandolin, banço, akordeon gibi sazları ustalıkla çaldığından söz ediliyor.

Evet, Necip Celal'i anlatmak çok güç, çok yakın olduğum için bu güçlüğü daha da iyi anlıyorum. Onur karanlık dünyası kendisi için hiç önemli değildi. Pırıl pırıl, aydınlık bir dünyası vardı ki gören insanlarda bile az bulunur. Tasavvufta "gönül gözü" diye bir deyim vardır; işte onun gönül gözü açıktı. Gene eski bir dergiden, A. Vedat Akın'ın yazısından şu satırları aktaralım:

"Onun ıstırahının derinliğini hissedebilmek için gözlerimi kapıyorum. Karanlık içersindeyim. Yarım dakika bile buna tahammül edemiyorum... Necip Celal ne büyük bir insan ki bu duruma isyan etmiyor ve hayatından şikâyetçi olmuyor.

Çünkü o, büyük bir bestekâr olduğu kadar Allahına inanan bir insandır. Onun için her şey Allah tarafından verilir ve verilen şeyin geri alınması sadece ve sadece onundur."

Çok modern, güzel giyinen, sağlığına dikkat eden, yazın başlayıp kasım ayı ortalarına kadar deniz banyolarını ihmal etmeyen, sigara ve hele hele hiç içki içmeyen, ayrıca "Yeşilay Cemiyeti" üyesi olan, ramazanda oruç tutan, fırsat buldukça namaz kılan, velhasıl her halıyla mükemmel bir insandı Necip Celal Anđel.

Bir gün gittiğimde "Nedim, terzime provaya gidelim" dedi. Çıktık, Sultanhamam'da bir handaki terzisine gittik. Yolda "Provada kusurlar görürsen bana söyle" dedi. Bana bir şey söylemeye fırsat kalmadı ki. Ellerine elbiseyi şöyle bir yokladı, "Şurada pot yapıyor, burası şöyle olmuş, düzeltirsin" diyerek terziye ne yapacağını tarif etti. Ben bakakaldım... İşte böyle komple bir insandı.

Cevresi genişti

Çok tanıdığı ve tanıyanı vardı, zaten ünlü bir kişiydi. Onunla gezdiğimiz günler, sayesinde çok insan tanıdım. Babasının öğrencisi olan Ord. Prof. ve o yılların İstanbul Üniversitesi Rektörü Sıddık Sami Onar'ı tanıdım. İdealtepe'deki evinde beraber yemek yedik, uzun sohbetlerine katıldım, gene orada Roma hukuku profesörü Ziya Umur'u tanıdım, zengin opera koleksiyonundan çeşitli solistler dinledik, müzik üzerine uzun söyleşilerimiz oldu. Ziya Umur'la hâlâ görüşürüz. Ve daha birçok ünlü kişiyi onun sayesinde daha öğrenciyken tanıdım.

Necip Celal'in gönül gözü açıldı demiştim. Bu sayede olacak, insanları çok iyi tanırdı. Sevdiğini bütün içtenliği ile sever, kırdığı zaman da bir daha o kişinin adını dahı anmazdı. Onu anlatmak çok güç dedim ya. Necip Celal'i tanımak için beraber ça-

NECİP CELAL, ÖZLEYİŞ TANGOSUNU ANLATIYOR

Suadiye Plajı bana bu akşam her zamankinden daha güzel geliyor. Mehtap, denizin üzerine vurmuş, etraf sessiz. Konuşmadan geceyi dinliyoruz...

NECİP CELAL ANĐEL—Yıllarca dillerden düşmeyen Özleyiş tangosunu Suadiye Plajı'nda sabaha kadar dans ettiği bir aktris için yazmıştır.

Ve o (Evelin Hold) etrafın dışarı üzerine Mazi'yi söyledi. Bu kadar duyarak çaldığımlı hatırlamıyorum. Benden bizzat keman çalmamı istedi. 'Kemanımla sana ses verebilseydim' bu ilhamla doğuyor.

Bana üzerine çok samimi yazılmış birkaç satırla beraber güzel bir resmini verdi, teşekkür ettim ve dedim ki: "Bu gece bana çok şeyler ilham etti. Kafamın içindeki melodiyi size müsaade ederseniz, ithaf edeceğim." Bunun kendisini çok sevindireceğini söyledi.

Ve tekrar dans etmeye başladık. Ona "Ne olur, bu gece hiç bitmese" dedim. O sırada plajın saati 3'ü çalıyordu. Ertesi gün memleketine dönecek olan bu güzel aktriste bizi unutmamasını söyledim. O gece ağabeyimin Erenköy'deki evine giderken zihnim hep o melodi ile meşguldü.

lışmak, sohbetlerine katılmak, günlerinizi onunla paylaşmak gerekti.

Babası hukuk profesörü Mehmet Celal'din Bey, çok güzel kanun çalmış. O zamanki deyimle adliye nazırlığı ve şürayı devlet reisliği yapmış. Ticaret Kanunu'nun da yapıcısı imiş. Aynı zamanda Fenerbahçe Kulübü'nün de kurucularındanmış. Bu yüzden olacak, Necip Celal koyu bir Fenerbahçeliydi. Radyodan maçları merakla dinler, sonra dostlarına nasıl oynadıklarını, nasıl penaltı atıklarını, maçı görmüşçesine anlatır, kritiğini yapardı.

Her yanda karanlık

Onu anlatmaya galiba satırlar yetmeyecek, iyisi mi gelin biz gene tangolarına dönelim. Necip Celal'in 50 yıllık ömründe bestelediği 11 tangosu vardır. Bunların hiçbirini diğerine benzemez. Para kazanmak endişesiyle piyasada çalışmadığı için dinleyicinin istekleri doğrultusunda beste yapmak

zorunda kalmamış, kendi duyularını rahatça kullanma olanağına sahip olmuştur.

İkinci tangosu olan "Ayrılık" şu sözlerle başlar: "Ne kadar dertliyim bilsen, acımıyor musun sen / Hasretin kalbimi neden yorsun, gelmiyorsun gelmiyorsun." Ve ikinci kuplede şu sözler onun artık görme-ye dünyasının en içten anlatımıdır: "Karanlık sardı her yeri, kaldır şu perdeleri / Sen yoksun diye güneş de söndü, odam zindana döndü..."

Sözleri de kendisine ait olan bu tangosunun müziği ise 19-20 yaşındaki bir besteci için olağanüstüdür. Bu tango 1932 yılında Avusturya'nın ünlü dans orkestrası şefi Charly Gaudriot tarafından Viyana Radyosu'nda seslendirilmiş.

Necip Celal'in tangolarının çoğunun sözlerini Dr. Bedri Noyan yazmıştır. Bugün bile çok ünlü "Özleyiş" isimli tangounun sözleri ise N. Celal ve B. Noyan imzasını taşır. "Sevdim bir genç kadını" sözleri ile

başlayan "Özleyiş" nasıl doğmuş?

Gene 50'li yıllarda çıkmış bir dergiden aktaralım bu anıyı: Ünlü Alman film yıldızı Evelin Hold, İstanbul'a gelir, konserler verir ve bu arada "Mazi" isimli tango-yu söyler. Bunu bir tanıdık Necip Celal'e haber verir. Necip Celal, telefonda "Çok hoşuma giden bu Alman sanatçısı ne müna-sebetle İstanbul'a gelsin / Ne benim tangomu okusun" dediğini tanıdık cevaben: "Bir Cumhuriyet gazetesi al da oku" der. Gazeteyi okur, haber doğrudur. Beyoğlu'ndaki Tokatlıyan Otel'i'ne telefon eder, Evelin Hold, "Ben de sizi arıyordum, bekliyorum, gelin" der. Akşam Tokatlıyan'da buluşurlar. "Mazi"yi çok beğendiğini ve konserlerinde okuduğunu söyler, diğer bütün eserlerinde de ilgi gösterir. Bilhassa gözlerinin iyileşmesi için temennide bulunur ve Kadıköy, Hale Sineması'ndaki konserinde bu-tuşmak üzere ayrılırlar.

Ertesi akşam "Hale" Sineması'nın bah-

çesindeki konsere giderler. Bahçe hınca hınç doludur. Evelin Hold, sahnedeki görünür, müthiş bir alkış kopar. Sırası ile Fransızca, İtalyanca, Almanca şarkılar söyler ve nihayet sıra Türkçeye gelir, birdenbire "Mazi" çalmaya başlar. Evelin Hold, ba-ğırır: "Mazi, Necip Celal!" Şayanı hayret bir tatlılıkla söyler. Eser biter, tekrar ettirilir. Necip Celal, kulise gider, tebrik eder, ellerini takdirle öper. Ertesi akşam Suadiye Plaj Gazinosu'nda buluşmak üzere ayrılırlar.

Suadiye Plajı

Şimdi o geceyi Necip Celal'in satırlarından aynen aktarıyoruz: "Suadiye Plajı bana bu akşam her zamankinden daha güzel geliyor. Mehtap denizin üzerine vurmuş, etraf sessiz, konuşmadan geceyi dinliyoruz. Oldukça kalabalık, kıymetli artistimiz Feriha Tefvik, ağabeyim, Yusuf Kenan, Hollywood muhabiri Turan Aziz ve daha bir-

çok sevdiğim arkadaşlarım...

...Şimdi elimde akordeon, parmaklarım tuşların üzerinde, içimden kopup gelen bütün duygularımı söylüyor, kendimden geçmiş bir halde mütemadiyen çalıyorum. O da etrafın isteği üzerine Mazl'yi söyledi. Bu kadar duyarak çaldığımlı hatırlamıyorum. Benden bizzat keman çalmamı istedi. (İşte, sayın okurlar "Kemanımla sana bir ses verebilseydim eğer..." sözleri burada şekillenmeye başlıyor demek ki) Schuman'ın Akşam şarkısı, Fibich Poem ve onun çok sevdiği Toselli seranad. Kemandan yüksek sesler yavaş yavaş sönerken, mehtap da artık kayboluyordu.

Gazino tamamıyla bizim için kapatılmıştı. Dans ettik, eğlendik, bana dans ederken 'Mazi'yi hiç unutmuyacağım, dudaklarımdan eksik etmeyeceğim" dedi.

Vakit gece yarısını çoktan geçmişti. İçimden coşup gelen birtakım sesler var. Kafamın içinde mütemadiyen doluyor, fakat bir türlü toparlayamıyorum. İsteği üzerine akordiyonu elime alarak 'Ayrılık'ı çaldım. İşte o esnada bana, üzerine çok samimi yazılmış birkaç satırla beraber güzel bir resmini verdi (Bu resim Necip Celal'in çalışma odasında asılı dururdu), teşekkür ettim ve gayri ihtiyari dedim ki:

'Bu gece, bana birçok şeyler ilham etti. Kafamın içinde dolaşan bir melodi var, yeni bir kompozisyon olacak. Müsaade ediniz, bunu size ithaf edeceğim.'

Her zamanki kibar, sevimli tavrı ile bu ithafın kendisini pek çok sevindireceğini söyledi.

Sabaha kadar dans

Ve tekrar dans etmeye başladık. Ona, 'Ne olur bu gece hiç bitmese' dedim. O sırada plajın saati 3'ü çalıyordu. Ertesi gün memleketine dönecek olan bu güzel aktriste iyi bir seyahat temenni ederek bizleri unutmamasını söyledim.

'Siz de bizi' cevabını verdi. Ve ayrıldık.

O akşam ağabeyimin Erenköy'deki köşkününde kalacaktım, yayan yürümeyi tercih ederek sessizce eve geldim. Zihnim hep o melodi ile meşgul. Öylece pencerenin kenarına oturdum; dışarıda öten yaz böcekleri, uzaktan gelen kurbaga sesleri, arasıra karışımzdaki köşkerin sık ağaçları arasında öten tek bir hülbül var.

Ortalık hafifçe aydınlamır gibi oldu. Gayri iradi piyanoya doğru yürüdüm. Hemen oturup en sessiz pedala basarak içimden gelen sesleri yavaş yavaş çalmaya başladım.

Bu bir irticaldi, işte o irticalden bugünkü 'Özleyiş' doğmuştur. Hem de tam manasıyla bir Özleyiş.

Sevdim Bir Genç Kadını

Notayı kendisine gönderdim. Verdiği cevapta teşekkür ediyor ve bu eseri hayatının en güzel hatırası olarak saklayacağını söylüyor.

İşte Necip Celal'in anlattığından "Özleyiş" tangosunun nasıl doğduğu. "Sevdim bir genç kadını, ansam onun adını / Her şey beni ona bağlar, kalbim durmadan aklar / Gitti o dönmeyecek, aşkım hiç sönmeyecek / Mazi, Necip Celal!" Şayanı hayaliyle / Kemanımla ona bir ses verebilseydim eğer / Bu sesimle ona ersem bana dünyaya değer / Ne yazık ki deniz engin şu ufuklar ölgün / Bin ekleme doğuyor her yeni gün / Yarım olsun, yarım olsun diye renkler soluyor / Neye baksam ne işitem bana bin deri oluyor / Bu karanlık günün elbet gelecektir sonu, kalbim özliyor onu..."

Necip Celal'in birçok tangosunun sözlerinde karanlık, gece, renklerin solması sözcüklerine sıkça rastlanır.

Yarın: Geçmiş zaman olur ki

Tangonun büyük şair ve müzisyenlerinden Enrique Santos Discepolo, bu dansı şöyle tanımlar

'Tango, dans edilen hüznü bir düşüncedir'

- 2 -

FEHMİ AKGÜN

Genç günümüzde ve bugünkü Buenos Aires'e dönelim. Bir zamanlar Anibal Troilo'nun bandoneonu ile büyülediği Cano 14'ten başka daha çok yerli halkın rağbet ettiği Casa Rosada, La Casa de Carlos Gardel -Taconeando ve Centro Region Leonesa gibi dans edilen ve tango dinlenen başka salonlar da var.

Çeşitli İspanyol gruplarınca Buenos Aires kültür evlerinde sürdürülen yapmacık tiyatro oyunları 40 yıl önce kaybolup gitmişler, kapanmışlardır. Fakat o zamandan beri tango, bu salonları zaptetmiştir.

Région Leonesa salonunun idarecisi ve Pena El Fuelle "Bandoneon Dostları" derneğinin üyelerinden mağrur, yaşlı bir zat olan Juan Carlos Martínez şöyle söylüyor: "600 pazardan beri burada dans gösterisi yapıyoruz ve bu kadar yılda yalnızca 3 veya 4 kez tango akşamını iptal ettik."

600 pazar akşamı... Salonun tavan süsleri, kartonpiyerler dökülmeye başlamış, salon perdeleri eskimiş ve yıpranmış. Fakat yaş ortalaması 55 olarak tahmin edilen dansçıların bacakları belli ki çeviklik ve becerilerinden bir şey kaybetmemişler. Cortes ve Quebradas adlı ayak figürlerini en ufak bir zorlama göstermeden 70 yaşlarında açık gri elbiseli bir beyefendi yapıyor ve kendinden çok daha genç partnerini atik ve ince figürlerle çeviriyor.

Centro Region Leonesa salonunda kimse viski ismarlamaz. Arjantin şampanyası ve şişe şarap da içilmez. Yalnızca kolalı meşrubat ve bira. Bandoneon Dostları Derneği Gardel'in doğum gününde bile büyük bir orkestra tutacak güdrette değildir. Her ne kadar 20 kişilik orkestrası ile ünlü Osvaldo Pugliese sadece 3000 mark istese bile. Martines sahnede durur ve pikabı kendisi çalıştırır.

Şüphesiz bugün tangoda buluşan fakir küçük burjuvazidir. 40'lı yaşlarda, daracak beyaz pantolonlu, yüksek ökçeli iskarpinli hamımlar, şıklığı biraz yıpranmış iki dirhem bir çekirdek giyimmiş beyler sadece. Biraz kasıntı, yaşamasını bilen Arjantinli üst ta-

bakadan ise kimseler yok. "Bu gerçek bir iptiladır ve çoğu tango hastasıdır" diyor Martínez inandırıcı bir sesle ve devam ediyor: "Tango, geçmişle bugünü birbirine bağlar. Bugünden daha iyi, insanın kendini içinde bulacağı gerçek veya düşünlen bir geçmiş." Bu akşam da salonda yalnız oturan, dans etmeyen ve gözleri kapalı müzik dinleyen kimselere rastlamak mümkün. Belki birçok tango sözlerinde de rastlandığı gibi çocukluklarına kadar uzanan bir geçmiş hatırlamaya dalmışlardır: Solgun ay ışığında "Milonga" söylenen sokaklar, yoksul kira evleri, köşedeki "cafe", tango çalan küçük sokak orgu (organitolar) dedikodular, sevgiler ve nefretler, üzerlerine çocukluk arkadaşlarının yazdığı duvarlar ve altında geç-

dans edilen hüznü bir düşüncedir.) Aynı Discepolo'nun mezar taşında şu ibarete rastlanıyor: "Hayatta yazdığım dizeler kadar bile şanslı olmadım." Gene tango bestecisi ve yazarı Celodonio Flores ise konuyu şöyle özetliyor: Tango hayat kokar, ama ölümün lezzetini taşır.

Tango dünyadaki parlak ve görkemli günlerini geride bıraktı, ama Arjantin'de güncelliğini yitirmeyen bir konu olmakta devam ediyor. Dolup boşalan dans salonları, konserler, resitaler, jübileler yanında televizyondaki iki ayrı programda sunulan Grandes Valores Del Tango ve Botica Del Tango gibi diziler bu sevgiyi canlı tutmakta.

New York'un Queens semtinde, Junction Bulvarı ile 37. Caddé'nin köşesinde altı

Celodonio Flores şöyle der: Tango hayat kokar, ama ölümün lezzetini taşır. Bir hüznü duygusu tangoda her zaman vardır. Şair, tangocu Discepolo mezar taşına şu satırları yazdırmıştır: "Hayatta yazdığım dizeler kadar bile şanslı olmadım."

kalan sevgililerin endişe ile beklendiği sokak fenerleri "farolito"lar... Gittikçe ağırlaşan ekonomik ve siyasal koşullarla kişiliklerin yavaş yavaş silindiği 10 milyonluk bu kentte değişmeyen tek şey belki bu geçmişte kalan mutluluklar ve anılar.

Tango, Porteno'nun (Buenos Aireslinin) bir başka görünüşüdür. Onunla özdeşleşmiştir. Hüznülüdür, kötümserdir. Ünlü romancı Ernesto Sabato yazıyor: Bir Napoli'li "tarantel" müziği eşliğinde dans ederken neşelidir, eğlenir. Ama bir "Porteno" tango yaparken ya kötü şansımlı veya dünyanın gittikçe bozulmasını nedenlerini düşünmektedir. Alman, birasını içer "Tirol" dansını yaparken kahkahalar atar.

Buenos Airesli ise ne eğlenir ne de güler. Yanlışlıkla gülerse bu gülüş Almanın gülüşünden farklıdır. Biri sağlıklı bir sporunun diğeri bedbin bir sakatın gülüşü gibidir. Bunun içindir ki tangounun büyük şair ve müzisyenlerinden Enrique Santos Discepolo'nun şu sözleri dünyaca biliniyor: "El tango es un pensamiento triste que se baila (Tango,

metre yüksekliğinde çok uzun bir duvar başlar ki bu duvar yukarıdan aşağıya tango dansçıları ve müzisyenleriyle resimlenmiştir. Çoğunluğu Latin Amerikalı olan bu semtin sakinleri, aralarında "Amigos Del Tango" (Tango Dostları) adlı bir dernek kurmuşlardır. Büyük bir Carlos Gardel heykeli yaptırmak için de semt belediyesine başvuruları var. Yarım yüzyıldan fazla bir süre önce (1935) kazyaya kurban giden tango tanrısının bir resmi dernek lokalinin duvarında asıldır ve üzerinde şöyle bir yazı vardır: Presidente Honorario Y Eterno: Ebedi Şeref Başkanı.

Aslında bir Fransız göçmeni olan ve 3 yaşında iken ailesiyle birlikte Buenos Aires'e gelen Carlos Gardel, daha sonraları gerçek bir Arjantinli olarak bu memleketin ve tangounun simgesi haline gelecektir.

Smokininin üzerinde beyaz ipek şalı, ünlü tebeşümü, tenordan baritona uzanan sesi ile bütün Güney Amerika'nın sahipsizliği, "Cantor de America" Amerika'nın Şarkıcısı diye anılan Carlos Gardel... 1935'te Pa-

ris'te bir haftada 70 bin plağı satılan, bütün dünyayı dolaşarak konserler veren, halkın sevgili romantik film yıldızı Carlos Gardel, 24 Haziran 1935'te Colombia da Medellin şehrinde ayrılırken JU-52 modeli bir uçanın içinde gitaristleriyle birlikte yanarak öldü.

Bütün Buenos Aires'in katıldığı bir törenle, bir devlet töreniyle mezarına uğurlanan Carlos Gardel, bugün halk kabristanı Charcarita'da yatmakta. Lahdinin üzerinde her zaman olduğu gibi taze çiçekler duruyor.

Başucunda kendi boyunda heykeli, yeşil maden üzerinde sonsuza kadar dondurulmuş tebeşümü, şarkı söylerken hafifçe kaldırdığı elinin sigara isteyen iki parmağı ile. Gerçekten, yağmurlu günlerde bile elinde yanan "43 Extra" veya "Parisienne" sigarası vardır. Bir gelenektir bu. Gençlik aşklarına son görevlerini yerine getiren ekseri yaşlı hanımları yaktığı sigaralar günde çok kere yenisi ile değiştirilir.

"Mi Buenos Aires Querido" Benim Sevgili Buenos Airesim diye başlar Gardel'in tangolarından en ünlüsü. Buenos Aires... Tangounun doğduğu ve büyüdüğü kent... Eski Dünya'dan Arjantin'e göç eden milyonlarca göçmen, aradan yüz yıl bile geçmeden bu yeni ülkede beliren hislerini -ki bunlar öfke, hüznü, vatan hasretini ve dışkıranlığı oluşturur- aşırı bir duygusallıkla yoğunarak Rio de la Plata'nın en karakteristik ve şarşırtıcı olgusunu dünyaya armağan ediyordu: Tango.

Bu dönemde, yarı geçen asrın sonlarına doğru Buenos Aires bir tür "yalnız insanlarca" istila edilmişti (600 bin nüfusun %70'i yabancı ve %65'i erkek). Bu insanlar genellikle şehrin bakımsız kenar mahallelerinde, conventillo denilen ve bir arada yaşanan kira evlerinde, her tür insanın barındığı pansiyonlarda, genelevlerde, yasalara aykırı işlerin döndüğü karanlık sokaklarda şarap ve "cana" denilen şeker kamışı rakısı içiyorlar, şarkı söylüyorlar, dedikodu yapıyorlar ve dövüşüyorlardı.

Yarın: Arjantin tangosunda tarih

DISCEPOLO—"Tango ve hüznü el ele" diyen ünlü tango bestecisi ve şair.

Necip Celal, 1950'li yıllarda tangolarını koro çalışmasına göre düzenler, bu arada en sevdiği kulübe bir de armağan sunar

Tango üstadından Fenerbahçe Marşı

-3-

NEDİM ERAĞAN

Ne demişler eskiler: "Aşk olmayınca meşek olmaz." Bestecilerin sevgi ve aşkları (Tabii bu Sezen Cumhur'un her programında, her anonsta söz ettiği aşk değil. Kişiyi kişilik veren, eser verdiren ve o kişiyi eserlerinde yaşatan aşklar bunlar) yıllarca insanlara güzel duygular vermiş ve bunlar kişilerin anılarında yıllar ötesine aktarılmışlar.

Necip Celal'in bestelediği 11 tangosunun son üç tanesi hariç hepsi Seyyan Hanım tarafından plağa okunmuştur. Ülkemizde yayımlanan ilk Türkçe tango "Mazi"nin ilk solisti Seyyan Hanım olmuştur. 1931-32 yıllarında. Gene 30'lu yıllar içinde Münir Nüreddin "Ayrılık" isimli tangoyu plağa kayıttı, fakat bundan sonra tango plağı yapmamıştır. "Suna, Özleyiş, Kimse Sevimi Bilmeyiz, Yıllar, Günter, Bir An İçin," Mazi ve Ayrılık isimli tangolar, Necip Celal'in ayrı ayrı güzellikte, çok popüler olmuş tangolarıdır. O günleri bilen tangoseverlerin unutamadıkları isimlerdir bunlar.

Necip Celal'in plak olarak yayımlanmamış, sözlerini de kendisinin yazdığı son üç tangosu vardır: "Benim Şarkım", bunun notası yayımlanmıştır, kapak düzenini karikatür sanatçısı Necmi Rıza Ayça yapmıştır ve notanın üzerinde opus 14 sayısı vardır. "Geçmiş Zaman" opus 13 sayısını taşır, fakat notası yayımlanmamıştır.

Bu tangonun sözlerini Necip Celal, "Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer" atasözünden esinlenerek yazmıştır.

"Bir hakikat anlattı ki her insan, yalnız bir kere severmiş / Andıkça o sevgiyi zaman zaman, çok ıstırap çekermiş / Sevgi çoksun sel gibi akar geçer, arar gönüllerde bir yar. / Sonra taşar herkes iç / İster genç ister ihtiyar / Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer / Bir an acı duyar insan belki sevmişse biraz eğer / Anlar ki geçenlerin rüyamış hepsi meğer / Rüya olsa bile o günlerin hayali cihan değer."

Ve son tangosu "Damla Damla" gene sözleri kendisinin, notası yayımlanmadı. Bu tangoyu beraber çalışmamıza, ondan öğrenme fırsatı olmadı. Necip Celal'de beraber çalıştığımız bir arkadaşın notasını is-

1930'lu 40'lı yıllarda tango altın dönemini yaşar, lokantalarda, salonlarda ve cafelerde dans edilmektedir

Arjantin'de tango ulusal coşkuuydu

Özyurdu olan Arjantin'de dolaylı veya dolaysız olarak tango olayına karışmamış sanat ve sanatçı yok gibidir. Tango, doğduğu topluyla özdeşleşmiş ve onun yazgısını paylaşmıştır.

-3-

FEHMİ AKGÜN

Gaucholardan, Sicilyalı kanun kaçaklarından, liman işçilerinden, muhabbet tellallerinden ve melezlerden oluşan bu aşağı kültürün baş aktörü compadre veya compadrito denilen kabadayı tipi idi. Kendini beğenmiş, gururlu, kavgacı, kiskanç ama mert ve cesur bir erkek, bir macho.

Bu kabadayı tipinin tanımına Borges'in El Compadrito adlı kitabında da rastlanmakta. Borges, tanıdığı Nicanor Paredes adlı bir kabadayıdan bu hayatın bütün "raconunu" öğrendiğini yazar.

Compadrito ve bir fahişe olan partneri pervasız, tahrik edici ve heyecan verici garip bir "Pas de Deux" dansı yaparlar. Bu dansin müziğinde Habanera'dan bir parça, gene Arjantin'e özgü "Milonga"dan bir parça ve nihayet Endülüs ve İtalyan folklorundan bir parça mevcuttur.

Müziyenleri ise keman, flüt ve gitar çalan, iddiasız, rasgele toplanmış küçük topluluklardır. Bir tarih yaratmakta olduklarının bilincinde olmayan, genellikle nota bilmeyen sıradan çalgıcılar. Bu müziğe ilkel anlamda tango demek zorundayız.

Tangonun kaynaklarını değişik yerlerde arayan, hatta Afrika'ya kadar götürülen var. Arjantinli ve kozmopolit Jorge Luis Borges, tangonun kökeni ile ilgili birçok müzikoloğun teorileri hakkında -her zamanki alaycı anlatımıyla- şöyle demiştir: "Dolambaşız olarak açıklıyorum, hepsinin ve benzerlerinin altına imzama atmaya hazırım."

Kim tangonun çeşitli kaynaklarına bir yenisini daha eklerse büyük yazarın da rızasını almış olduğuna emin olabilir. Genel ve kabul edilmiş bir kaniye göre etimolojik olarak tango sözcüğü Latince'deki tetigtactum-tangere'den gelmekte. Tangere sözcüğü eski İspanyolcada tangir olarak kullanılmış, daha sonraları ise taner ve tocar olarak değişmiş. Tocar'ın en yaygın anlamı ise bir enstrüman çalmak.

Önceleri küçük ve kapalı çevrelerin ayıplanan ve hoş karşılanmayan müziği olan tango -ki o günlerde aile babaları çocuklarına bırakın dans etmeyi, müziğini murıldanmayı bile yasaklamakta, kız çocukları so-kağa çıkarken tangonun müstehcen sözlerini duymasın diye kulakları pamukla tıkanmaktadır- çeşitli zorunluklarla Avrupa'ya, özellikle Paris'e giden Arjantinli müziyenlerin etkisiyle ve oradaki gece kulüplerinde olağanüstü bir ilgi ve beğeni görmesinden sonradır ki Arjantin'e geri dönmüş ve bu kez seçkin tabakanın izniyle "Calle Corrientes" (Buenos Aires'in Broadway'i) trmanmıştır.

Artık tango müziği ve müziyenleri bir çığ gibi büyümektedir. Tango kente egemen ol- maya başlamıştır. Eduardo Arolas - Angel Villoldo - Luis Roncallo - Vicente Greco - Francisco Canaro gibi büyük isimler ortaya çıkar. Keman, arp ve flütten oluşan ilkel tango toplulukları sırasıyla gitir, bandoneon ve piyanonun girişiyle önceleri klasik altılıtlar "iki keman, iki bandoneon, piyano, kontrbas", daha sonraları da tipik orkestrayı meydana getirirler. Tipik orkestra tango çalmak için ideal formasyondur ve 4 keman, 4 bandoneon, piyano, kontrbasta oluşur.

TANGOLAR

tedim, Engin Ege'ye verdim, o da orkestra düzenlemesini yaparak repertuara aldı. Zaman zaman İstanbul Radyosu Tango Orkestrası'nın yayımlarında Şecaatin Tanyerli söyler.

"Pırıl pırıl yıldızların ışığı nur gibi iner suya / Vuslata varan yol olur yakın / Benliğimi sarar rüya / Meleklerin sesindeki de-va / O sesleri sen besteleyen / Varlığını saran sema / Neşeler zaman zaman / Birleşir gönülden gamla / Alem bir nefes olur / Gözyaşlarını saklar / Renkler şimdi ses olur / Yakınlaşır hep uzaklar / Dökülür yaşlar o an damla damla."

Bu tangoyu besteledikten kısa bir süre sonra beklenmeyen hastalık onu bizden alacaktır. Dikkat edilirse bu tangonun sözlerinde beklenen sonu sezmiş, hissetmiş bir insanın duyuşları vardır.

Fenerbahçe Marşı

Biz gene geriye dönelim. Necip Celal'in, Hulusi Öktem'in korosunda arkadaşlarımızla tanıştıktan sonra yaptığı çalışmalarını kısaca anlatayım. 1955 yılında tanışmamız ve onun koro müziğine olan sevgiye çalışmaları'nın yönünü değiştirdi. Önce "Özleyiş", ardından "Benim Şarkım", sonra "Geçmiş Zaman" koro için dört sese düzenledi. "Fenerbahçe Marşı" -ki bu marşı çok sevdiği Fenerbahçe Kulübü'ne

Necip Celal'in çok eski arkadaşı, matematik öğretmeni Mehmet Ali Bey, "Suna" tangosunun öyküsünü şöyle anlatmıştı: "Bir akşam İstinye'deki evlerinden Sultanahmet'e dönüyorduk. Dolmuşta arkaya iki genç kız oturdu. Birinin konuşma sesi çok güzeldi. Necip çok etkilendi. Konuşmalarından isminin Suna olduğunu öğrendik. Eve geldik. 'Suna' tangosunu besteledi."

Necip Celal'in plak olarak yayımlanmamış son üç tangosu daha vardır. "Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer" sözünden esinlenerek yazdığı tangonun dizeleri şöyledir:

Bir hakikat anlattı ki her insan yalnız bir kere severmiş / andıkça o sevgiyi zaman zaman çok ıstırap çekermiş / Sevgi çoksun sel gibi akar geçer, arar gönüllerde bir yar / Sonra taşar herkes iç / ister genç ister ihtiyar / Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer.

adamıştı- o yönden ilgileneceği için bir kenarda unutuldu. Şimdi Fenerbahçe Marşı diye statılarda "Viva İspanya" pasodoblesi söyleniyor. Sanki İspanya'da "Viva Türkiye" diyorlarmış gibi, biz burada yaşa İspanya diye bağırıp duruyoruz Fenerbahçe Marşı adı altında. Necip Celal'in büyük bir sevgi ile bestelediği bir "Fenerbahçe Marşı" bulunduğunu kulüp idarecilerine duyurmak isterim.

Ayrıca yalnız koro için Yahya Kemal'in "Akşam Musikisi" şiirini gene dört ses üzerine besteledi: "Kadilli'de eski bahçelerde / Akşam kapanınca perde perde / Bir hatıra zevki var kederde."

Necip Celal, bu eserlerini seslendirmemizin hocamız Hulusi Öktem'den izin istedi, onun da onayını alınca önce İstanbul Radyosu'nda "On Beş Günde Bir" isimli dinleyici karşısında yapılan özel programda "Benim Şarkım" tangosunu dört sesli koro ile seslendirdik. Büyük ilgi gördü. Ardından radyoda on beş dakikalık bir program "Özleyiş, Benim Şarkım, Geçmiş Zaman" tangolarını gene koro ile söyledik. Bu arada ben de aradaki solo bölümlerini okuyordum.

Erkek sesinde ben, kadın sesinde Nezaht Onaner solistik. Derken gene "On Beş Günde Bir" özel programında "Akşam Musikisi"ni seslendirdik... Günter bu ça-

lışmalarla geçip gidiyordu. Klasik Batı müziği koro parçalarını çalıştığımız Hulusi Öktem hocamızın korosundan sonra tangoları dört sesle söylemek bizlere çok değişik gelmişti. Belki de dünya tango literatüründe bunu ilk kez Necip Celal yapmıştı.

Arjantin'de olsaydı

Ben o yıllarda plaklarda böyle bir seyre rastlamamıştım. Yalnız Rum tangolarında solistler arasında iki ses çok kullanılmıştır. 1974 yılında Arjantinli besteci Mariano Mores'in tangolarını koro ile kayıttığı bir plak elim'e geçti ve hemen arşive aldım. Demek ki bu değerli insan Necip Celal, Arjantin gibi tangonun ülkesinde olsaydı dünya çapında bir besteci olurdu. Hatta diğer tango bestecilerimiz de. O, yıllar sonra yapılan koro ile tangoyu yıllar önce yapmıştı.

Necip Celal ile ilk solo tangomu 19 Mayıs 1956'da kayıttı ve Orhan Boran'ın sunduğu "On Beş Günde Bir" özel programında söyledim. Bu radyo mikrofonuna ilk yalnız çıktım. Üstelik dinleyici dolu bir salona karşı. "Gel" isimli tangoyu Nezaht Onaner ile beraber solo ve iki sesli olarak söyledik, tabii piyanoda Necip Celal vardı. Kalbim, göğüs kafesimi zorluyordu. Ben de hata yapmadan söylemek için zorladım kendimi. Bir yalnız olsa geri dönmeyle olanak yoktu. Dinleyenler karşın-

Necip Celal'dan bir tango/1955

da ayıp olurdu. Tango bitti, ama bende de hal kalmamıştı.

Dinleyenlerden büyük bir alkış koptu. Bu, Necip Celal'e, onun müziğine hayran olanların, onun tangoları ile yaşayanların alkışıydı. Program ertesi günün gecesi yayımlandı. Sinyal ve sonra anonsu şöyledi: "Emel Gazimihal'in sesinden 'On Beş Günde Bir': Programı tertip ve idare eden: Faruk Yener. Takkim eden: Orhan Boran. Teknik kayıt ve montaj: Sabit Karamani" ve gene sinyal müziği... Ülkemizde televizyon olmadığı günlerde evlerde en büyük eğlence radyo dinlemek, hele hele bu özel programları dinlemektir.

O günlerde İstanbul'dan tatile giden uzaktaki bir sevgiyi birkaç gün sonra karışında görüyordum... Radyodan tangoyu dinlemiş. "Gel seni çok özledim / Yolunu gözledim / Gece gündüz seni bekledim..." Bir şarkı, bir tango, daha doğrusu müzik snır ve zaman tanımıyor. Çok uzaklarda da olsanız insanları bir araya getiriyor. Bunlar ne güzel, ne temiz gençlik duygularıydı.

Bu arada bir noktayı açıklamak isterim. "Gel" isimli tango Necip Celal'in diye bilinir. Bir Fransız tangosu üzerine Necip Celal tarafından yeniden düzenlenmiş ve Türkçe söz yazılmıştır. Basılı olarak yayımlanmış notanın üzerinde de "Eski bir mo-

tif üzerine tertip ve güfte: Necip Celal" diye yazar.

İTÜ Televizyonu

Gene 1956 yılı, 1 Kasım günü, İstanbul Teknik Üniversitesi Televizyonu deneme yayınları yapıyor. İstanbul'daki alıcı sayısı ise 50 civarında. Televizyon stüdyosu, Tak-sim'deki eski Taşkılla binasında. Hani bir ara otel yapalım, yapmayalım tartışmaları sürüyordu, işte o bina. Teknik Üniversite Radyosu'nun da programlarını düzenleyen Fatih Pasiner. Rahmetli Afif Yesari de spikerlik ve sunuculuk yapıyor. Necip Celal, gene piyanonun yanında, bir başka öğrencisi Ferhan isimindeki bir kız arkadaşımızla beraber tango söylüyoruz. Bazı tangoları solo, bazılarını da iki sesli olarak seslendiriyoruz. Ve bu benim ilk defa bir televizyon kamerası karşısına çıkışım oluyor.

Çok enteresandır ve "dünya küçüktür" dedikleri kadar varmış... 1969 yılında ilk kez Avşa adasına gittiğimizde, kaldığımız otelin terasında bir hanımefendi, "Ben siz tanyorum, siz televizyonda Necip Celal'e tango söylemiştiniz" demez mi. Hanım-daki hafızaya ve dikkate hayran oldum. Yıl 1956, yıl 1969. Aradan tam 13 yıl geçmiş ve İstanbul'daki alıcı sayısının 50'ye ulaşmadığı günlerden gelen bir anımsama.

Necip Celal'in bütün tango ve diğer eserlerinin notaları Beyazıt'ta, kütüphanenin arkasında, eski cadde üzerinde dükkânı bulunan Şamlı İskender Kudmani tarafından basılıp yayımlanmış.

Bu notaları karıştırdığımda bazılarında Almanca sözler görüyordum. Ve bir kişiyi adanmış bazıları. Örneğin opus 5 "Yalova" isimli moderato şarkısında "Yalova incisini meleklete hediye eden Büyükk Gazi" yazılı. Opus 8 "Gençlik Marşı", Milli Türk Talebe Birliği'ne.

Opus 9 "Kimse Sevimi Bilmeyiz" isimli tangosu Alman orkestra şefi Bardabas von Geeky'ye ithaf edilmiş. Bu isim Türk müzik severleri eski plaklardan çok iyi anımsarlar. Ve tabii bu tangoda da Almanca sözler var.

Başta "Özleyiş" tangosu olmak üzere bestecinin birçok tangoları Almanya ve Viyana'da ünlü orkestra ve solistler tarafından seslendirilmiş; bunu kendisinden duymuştum.

Opus 10 "Yıllar" isimli tangoya arkadaşları Fazıl Sarper tarafından Fransızca söz yazılmış ve ünlü Fransız şarkıcısı Tino Rossi'ye adanmış.

Opus 11 "Günter" isimli tangosu ünlü dans orkestrası şefi Xavier Cugat'a adanmış. Opus 12 "Bir An İçin" isimli tangosu ünlü şef Mantovani'ye adanmış. Dedim ya çevresi çok geniş olan bir kişiliği vardı.

Beyoğlu'nda Tünel'e girerken bakarsınız orada görevli memur gelir "Merhaba Necip Bey, nassılın..." derdi, İstanbul'da, yurtdışında ve yurtdışında onun kadar çok tanıdığı ve dostu olan insan pek az tanıdım.

Tango ve lied

Necip Celal, tangoda ritim yanı sıra şarkı formuna, tango-lied formuna ağırlık veren bir besteci idi. Aslında tango da dans müziği olmaman dışında her şeyden önce bir şarkı, bir lieddir.

Genç yaşındaki ölümüne kadar çok çalıştı Necip Celal. Bir viyolonsel sonatı, viyolonsel konçertosu, -ki bunu Gaspar Cassado'ya adanmış- Vasa Prihoda'ya adadığı keman konçertosu, obua konçertosu yazdığı eserler arasındadır. Ne yazık ki bunları seslendirmeye olanağını bulamadı. Notaları kardeşi Prof. Belkis Özdoğan'da sanıyorum ve bunları gün ışığına çıkarmasını diliyorum.

1957 yılının yaz aylarında Necip Celal'de giderek artan karın ağrılan başladı. Sonbaharda Haseki Hastanesi'nde Dr. Sedat Tavat Kliniği'ne yattı. Teşhis, karaciğer kanseri idi. Yapacak hiçbir şey yoktu. Bancosunu yanına aldı, hasta yatağında yeni yeni kompozisyonlar çıkarmaya çalışıyordu. Müzik yapmadan, çalışmadan duramazdı. "Nedim, bak buradan çıkayım neler yapacağız. Koro için yeni düşüncelerim var, diğer tangolarımı da koroya aranje edeceğim..." gibi hep ileriye dönük çalışmalarını düşündükçe kuvvet buluyordu.

Dolmuştaki kız

Sık sık hastaneye ziyaretine gidiyor, bu çok sevdiğim insandan nasıl ayrılacağı düşünüyordum. Bir gün bekleme salonunda eski bir arkadaşı ile karşılaştım. 10 yıl sonra gördüğüm bu iyi insanı sesinden tanıdım. Ortaokulda yalnız bizim sınıfa ders gelen matematik hocam Mehmet Ali Bey'di. Asil Davutpaşa Ortaokulu'nun hocasıydı, bize ek ders gelirdi. Çok sevmiştim bu insanı. Bilirsiniz, matematik dersi pek sevilmeye. Onun sayesinde hiç sevmediğim bu dersle zevkle çalışıyor, en zor denklemlerin bile üstesinden geliyorum.

"Ben" dedi, "Necip'in çok eski arkadaşıyım, bir akşam İstinye'deki evlerinden Sultanahmet'e dönüyorduk. Dolmuşta arka sraya iki genç kız oturdu. Birinin konuşma sesi çok güzeldi. Necip, bu sesteki çok etkilendi. Ve konuşmalarından da isminin Suna olduğunu öğrendik. Eve geldik, piyanoya oturdu ve 'Suna' isimli tangoyu besteledi."

"O akşam gözlerine bakarken, vuruldum sana bil ki çok erken" sözleriyle başlayan bu tango da hiç tanımadığı ve bir daha belki hiç karşılaşmayacağı bir genç kız için bestelemişti."

Nereden nereye, 1947 yılında beni okutan hocama rastlayacağımı, Necip Celal'in eski arkadaşı olacak ve bana "Suna" tangosunun öyküsünü anlatacağı hastanenin bekleme salonunda.

29 Kasım 1957; ziyaretine gittim, yanına kimseyi alımyorlardı. O akşam yedeksubay okuluna kayıt olmak için Ankara'ya hareket ettim. Ertesi sabah Ankara'da gazeteyi okuduğumda beklediğim haber vardı: "Türkçe tangoların bestekârı Necip Celal Andel vefa etti..."

Canenize çok kalabalıkmiş. Bulunamadım. Genç, güzel kadınların çokluğu dik-kai çekmiş cenazede. O zaten güzele ve güzelliğe âşikti. Kötü ve kötülük onun yanın-da barınmazdı. Henüz 50 yaşına bile varmadan yitirdiğimiz Necip Celal Andel'in cismi bugün, Topkapı'daki mezarlıkta yatıyor. Ruhu, bizlerle ve tangoları ile beraber daha yıllarca vasavacak.

Yarın: Fehmi Ege

BUENOS AIRES'TE TANGO—Günümüz Arjantin'inden bir görüntü. Buenos Aires'te sokakta tango yapan yaşlı çift bir müziği bir nostaljinin tadını çıkarır gibidir.

1917'de Kasım ayında Carlos Gardel'in Buenos Aires Esmeralda Tiyatrosu'nda (bugünkü adı Maipu) söylediği Mi Noche Triste "Hüzünlü Gece" adlı tango yeni bir dönemin başladığını haber veriyordu. Zira tango bir tiyatrodur, halk karşısında her türlü argo ve erotizmden uzak, gerçek anlamda bir "şilr" olan dizelerle ilk kez söyleniyordu.

Bazı deyişlere göre tango elbise değiştiriyor ve frak giyiyordu. Gardel için de "Tangoyu ayaklardan dudaklardan çıkaran şarkıcı" denecekti bundan böyle. Böylece romantik bir dönem başladı. Adeta melankoliye varan bir romantizm. Dans neredeyse unutulmaya başladı. Tarihi ve müziğin Vidal'e

göre: Sahnede Gardel söylerken dans etmeye kim cesaret edebilirdi?

Tabii aynı yıla rastlayan (1917) bir de Cumparsita olayı var. Montevideo'da bir üniversite öğrencisinin, amatör bir müziyenin bir karnaval gününde öğrenci lokalinde eğlence için adını bile koymadığı ve bir marş olarak bestelediği parça. La Cumparsita aynı yıl Montevideo'da Arjantinli piyanist Roberto Firpo tarafından tango olarak düzenlenerek La Giralda adlı gece kulübünde halka sunulacak, 1927'de Pascual Contursi ve Enrique Maroni tarafından sözleri yazılacaktır.

Bestecisi Mathos Rodriguez'e büyük ün kazandıran bu tango (Para değil, zira aldığı

5 altın pezyo da hemen at yarışlarında kaybetmişti) 1920'lere doğru ona şöylece konuşabilecek olanağı da veriyordu: "Bu gece Avrupa'da tam 8 milyon keman benim için çalıyor."

Carlos Gardel ile başlayan romantizm, tangonun dans müziği olma niteliğini yıllarca öteye atmıştır. Ama 30'lu yıllarda Buenos Aires'te başlayan dans salgını neredeyse ulusal bir coşku haline gelecektir.

Çabuklaştırılmış, her ölçüde 4 zamanı vurgulayan sert bir ritim, stakato ve es'lerin birbirini izleyen kontrastları orkestraların çalışına egemen olacaktır. Juan D'Arienzo ve Francisco Canaro bu dönem gözde topluluklarıdır. 1940'lı yıllarda tango, Arjan-

tin'de altın dönemini yaşar. Tipik orkestra son şekline almıştır. Cumartesi ve pazar günleri binlerce kişinin dans ettiği semt lokallerinde ve salonlarda, adım başında rastlanan "cafe"lerde yaklaşık 10 müzisyenden kurulu 600 ila 700 arasındaki tipik orkestra tango çalmaktadır. Ignacio Corsini, Azucena Maizani ve Mercedes Simone, Libertad Lamarque gibi şarkıcılar, Julio de Caro, Juan Carlos Cobian, Di Sarli, Pugliese, Alfredo Gobbi, Ricardo Tanturi, Horacio Salgan, Mariano Mores ve Anibal Troilo gibi dev orkestralar hep bu verimli yılların ürünüdür.

Yarın: Avrupa serüveni

Necip Celal, Fehmi Ege, Necdet Koyutürk, Kadir Cerrahoğlu, İbrahim Özgür unutulmaz eserler bıraktılar

Türkçe tangoda anılar rüzgârı

Bestecileri toplum yetiştirir. O da yetiştiği toplumun duygularını, zevklerini yansıtır. İkisi birbirinden soyutlanamaz. Kültür ve görgü düzeyi yüksek toplumun yetiştirdiği sanatçılardan da o düzeyde eser alırsınız.

Bugünü dün, yarını da bugün meydana getirir. İnsanların geriye baktıklarında gelecek kuşaklara anlatacak bir şeyleri olmalı. Yoksa köşedönücülerin teybe bir kaset koyarak neşe bulmaları ile bir yere varılmaz.

—5—

NEDİM ERAĞAN

Necdet Koyutürk, Türk tangosunun üç temel taşı olan bestecilerin en genci idi. Fehmi Ege 1902, Necip Celal 1910, Necdet Koyutürk 1921 doğmuştu. Gençlik yıllarında başlayan müzik tutkusu, Haydarpaşa Lisesi'ndeki öğrencilik yıllarında da devam etmiş, tangoya artık dört elle sarılmıştı.

1949 yılında Şecaattin Tanyerli'nin sesinden plağa kayıt edilen "Papatya" isimli tangosu bugün bile çok sevilir. "Rüzgâr Gibi Geçti, Şüphe, Dinle Sevgili, Yıllar Var ki" ve niceleri unutulur tangolar değildir. Müzik insanları o kadar çok etkiler ve eğitir ki bir yerde kişinin yaşamına yön verir, gelişmesini yönlendirir.

Aynı aileden alınan görgü, terbiye gibi, okuldan alınan eğitim gibidir müzik. Resim yapmayan, şiir veya roman yazmayan insan çoktur, ama bir şarkı bilmeyen insan yok gibidir. Müziğin ne türü olursa olsun, herkes mırıldanacak, söyleyecek bir müzik biliyordur.

İşte bestecilerin önemi burada ortaya çıkar. Sanatçıyı toplum yetiştirir. O da yetiştiği toplumun duygularını, zevklerini yansıtır. İkisi birbirinden soyutlanamaz. Kültür ve görgü düzeyi yüksek toplumun yetiştirdiği sanatçılardan o düzeyde eser alırsınız. Bunun aksi olan toplum düzeyinde yetişmiş kişilerse -ki bunların sanat yönleri tartışmaya daima açıktır- verdikleri seviyesiz ve kalitesiz eserlerle toplumun seviyesini daha da düşürürler. Çünkü müzik en etkin ve yaygın bir sanat türüdür.

İşte tango bestecilerimizin, ülkemiz insanı üzerinde büyük önemi vardır. Bizler bu insanlara çok şeyler borçluyuz. Bunun değerini de, yaşadığımız günlerde daha da iyi anlıyoruz.

Notada isimler

1930'larda basılmış bir Türkçe tango notasının kapağına bakıyorum. "Şanlı İskender Kutmanlı - Musiki Alâtı ve Nota Neşriyat Evi - İstanbul, Bayazıt - Üniversite cad-desi No. 18 telefon 21856." O yıllarda İstanbul'un nüfusu birkaç yüz bin. Bu notayı basıp yayımladığı notalarla müzik kültürümüze çok hizmet etmiş.

Necdet Koyutürk, akordeonu ile birlikte kendi orkestrasının panosu önünde

Şimdi aynı notanın arka yüzünü çeviriyorum. Gene o yıllardaki tango bestecilerinin sırayla ismi var. Bu isimler hemen hemen Türk tangosuna eser vermiş bestecilerin tamamı. Demek ki hepsi notalarını İskender Kutmanlı aracılığı ile yayımlamışlar.

Sırasıyla aynen aktarıyorum: Halit Recep Arman, Halit Bedii Akçay, Nejat İrtel, Muhiddin Diler, Edip Ayel, İzmirli Zeki, Aziz Kutlu, Çongas, Mustafa Şükrü Alpar, Rıza, İhsan Balkır, Jak Alkan, Şükrü Sarıpınar, Kadri Cerrahoğlu, Muhlis Sabahattin, Nusret Rifki, M. Köksal, Ziya Sarıkartal, Ferdi Daryal, Nusret Rifki Her-güner, Necip Yakup Aşkın, M. Erinanç, Mihran Baron, Şeref Sarıpınar ve Necip Celal Andel. Bu isimler yalnız bu yayının bestecileri. Fehmi Ege'nin bir tangosunun notasına bakıyorum, başka bir isim var üzerinde: "Jorj D. Papaşiu yayını, Yüksek Kaldırım 90 İstanbul!" Bu yayın evlerinin müzik yaşamımıza büyük katkıları olmuş.

Bugün basılmış bir tango notası arkasında bu kadar çok tango bestecisi isimlerini artık göremiyoruz. Necip Celal, hiç evlenmediği için aynı yoldan gidecek bir evlat bırakamadı. Fehmi Ege'nin oğlu Engin Ege, babasının çizgisinde müzik yaşamına devam ediyor. Her hafta kayıt edilen düzenli programları ile İstanbul Radyosu Tango Orkestrası'nı yönetiyor. Tangolar besteliyor, yeni yeni düzenlemeler yapıyor.

Necdet Koyutürk'ün iki oğlu Erdener ve Özdener Koyutürk kardeşler mesleklerinin dışında gene müzikle uğraşiyor, hafif müzik ve tango türünde besteler ve düzenlemeler yapıyorlar. Onlar da Engin Ege gibi babalarından kalan bu çizgiyi devam ettirme çabasındalar. Bu vefalarını takdirle anmak gerek.

Sarhoşum Sarhoş

Kadri Cerrahoğlu, birkaç yıl önce Ankara'da öldü. Ardında çok güzel tangolar bıraktı. Doktorluğunun yanı sıra tam bir profesyonel besteci gibi tangoları vardı. "Şimşiyah Bakışların, Sarhoşum Sarhoş, Emel, Anneme" unutulmayacak eserlerdir. Bu tangoları ve değerlerini o zamanki eşi Zehra Eren kontraalto sesi ile Ankara Radyosu'nda yıllarca seslendirirdi. Dinleyenlerin kulaklarında unutulmayan izler bıraktı.

İbrahim Özgür, orkestrada saksofon ve klarnet çalarken 30'ların sonlarında ilk erkek solisti oldu Türkçe tangoların. Roman-tik şarkı stili ile müzikseverlerin sevgilisiydi. Tango ve müziksever arkadaşım, rahmetli Muktedir Özdağdeviren'in 6 Mart 1959 tarihli "Hayat" mecmuasından yazarak getirdiği şöyleşide İbrahim Özgür, Fehmi Ege'ye şöyle der: "Fehmicğim, Anka-

ra Radyosu'nda senin tangolarını okurken, az aşk mektubu almamıştım. Sen melodileri oya gibi işliyor, ben okuyordum. Mektuplar ise bana geliyordu. Çivi çivi söker, Beyoğlu, Yalan, Mavi Kelebek tangolarını, aşk mektuplarını daha çok kendime mal etmek için besteledim.

O mesut günlerden elimde birkaç hatıra kaldı: Bir aşk hikâyesi, üç dört mekedi, 10-15 yıl öncesinin tarihini taşıyan aşk mektupları..."

13 Şubat 1959 günkü gazeteler, İbrahim Özgür'ün 11 şubat gecesi bekâr odasında kalp sektesinden öldüğünü yazıyorlardı. Büfenin üzerinde Engin Ege'nin doğum günü için aldığı bir demet karanfil bulunmuştu. Karanfilde bir de kart iliştiği bilmişti: "Çok sevgili dostum Fehmi Ege'nin biricik oğlu Engin. Bu çiçeklerde 1959 yılı baharına erişmenin zevkini bulacaksınız" diyordu. Ama İbrahim Özgür o bahara erişemedi.

Bu unutulmaz insanlar, besteleriyle, sesleriyle bizlere çok güzel baharlar yaşattılar. Sevdiler, sevdirdiler... Geriye birçok plakta sesleri, birçok nota üzerinde tangoları kaldı.

1930'lu yılların plak arşivine baktığımda, Seyyan Hanım, Birsan Hanım, Gönül Hanım, Afife Hanım, Mahmure Hanım, Seyyide Poroy gibi isimleri görüyoruz. Sonra Celal İnce ismi ve sesi bir rüzgâr gibi

DERNEK YENİDEN FAALİYETTE

Tango Dostları

Yaz aylarında yeniden kurulan Tango Dostları Derneği tango kültürünü yaşatıp yaymayı amaçlıyor. Tango beste yarışmaları, tango geceleri düzenlemek, festivallere katılmak, eski tangoların korunup çoğaltılması derneğin çalışmalarını arasında.

17 Ocak 1979 yılında, Kültür Bakanlığı'nın isteği üzerine Atatürk Kültür Merkezi büyük salonunda "Fehmi Ege'yi Anma Gecesi" düzenlenmişti. Başta ilk tango solistimiz Seyyan Hanım (Oskay) olmak üzere geceye birçok ünlü tango solistleri katıldı.

Bu gecenin büyük ilgi görmesi üzerine bana radyo adresine bir mektup geldi, Faruk Atakkaan isimli tango severden. Keza o geceyi de ben sunmuşum spiker arkadaşım Özcan Atamert ile birlikte. Faruk Atakkaan bize soruyordu mektubunda "Bu kadar büyük ilgi karşısında neden bir dernek kurup bir araya gelmeye-elim?" Kendisi ile tanıştık, fikir olgunlaştı ve rahmetli Kemal Soysal'ın da maddi desteği ile bir lokal tutuldu ve "Tango Sevenler Müzik Kültür ve Yardımlaşma Derneği" kuruldu. Kurucu üyelerimiz Kemal Soysal, Nedim Erağan, Fehmi Akgün, Sezai Akleman, Engin Ege, Şecaattin Tanyerli, Faruk Atakkaan, Şükran Ül-sever, Hayri Erenli, Orhan Günsav'dan oluşuyordu.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Şubesi'nin 11.4.1980 gün 7130/754/80 sayılı ile derneğin kuruluşu yapıldı. 12 Eylül 1980'den sonra Dernekler Kanunu'nda değişiklik yapılmış yeniden tüzük hazırlanması gerekti. Ben ve diğer arkadaşlarım işleri nedeni ile yeniden çalışmaya başlayamayınca dernek de kendiliğinden kapanmış oldu.

eserdi gençler arasında. Şecaattin Tanyerli, 1949'da başladığı tango solistliğine bugünde İstanbul Radyosu'nun sözleşmeli sanatçısı olarak devam ediyor. Yaşar Güvenir, o yumuşak sesi ile ne güzel tango ve hafif müzik parçaları seslendirirdi.

Orhan Avcı

Orhan Avcı'ı tangoseverler nasıl unuttu? 1949 yılında başladığı İstanbul Radyosu'ndaki emisyonlarında Arjantin tangolarını solisti Selçuk Kaskan'ın sesi ile dinleyenlerine sevdirmemiş miydi? Bakıyorum da şu ana kadar söz ettiğim bütün insanlar iyiydi, mükemmeldi. Hulusi Öktem hocamın bir sözünü anımsarım hep: "Müzikle uğraşan kötü insan olamaz" derdi. Doğruluğunu bu insanları tanıdıktan sonra daha iyi anladım.

25 yıl dört ayımı yaşadığım İstanbul Radyosu'ndaki günlerimde Fehmi Ege'nin İstanbul efendiğini, Necdet Koyutürk'ün kibarlığını, Selçuk Kaskan'ın, esprilerini, Orhan Avcı'ın beyefendiliğini nasıl unuttum. Bu saydığım isimler yalnız tango için. Ya diğerleri? Zaman o kadar çabuk geçti ki bugün "Yeniden başlar mısın" deseler, hiç düşünmeden "Evet" derim. O insanların yeniden tanımak ve bir şeyler daha öğrenmek için.

Bir gün "Radyo Günleri" başlıklı bir

Tango dostlarından Fikret Everest, tekrar bir araya gelmemiz için çalışacağını vaat etti ve uğraştı, bizleri bir araya topladı. Toplanınca da dernek kurmak işi yeniden gündeme geldi ve 23 Ağustos 1990 günü "Tango Dostları Müzik, Kültür ve Yardımlaşma Derneği" resmen kuruldu. Bu kez öncekinden daha fazla ilgi vardı. Çevremiz çok daha genişledi kısa zamanda ve genişlemeye devam etmekte. Bu kez kurucular Nedim Erağan, Fehmi Akgün, Tuncer Iğit, Sezai Akleman, Ender Kamil Boyacı, Eşref Denizhan, Fikret Everest, Yağmur Denizhan, Pınar, Yeltin, Namık Denizhan, Orhan Kural'dı ve gençler vardı aramızda. Bu işe bizden daha çok gönül vermişcesine çalıştılar ve çalışıyorlar.

Amacımız, tango kültürünü yaşatmak, yaymak. Bugün arşivlerde kalan eski tangolarımızı yeniden ele alıp bant ve diske kaydetmek yaymak.

Arjantin'de bir tutku olan tangolardan örnekler sunmak. Tango bestesi yarışmaları düzenlemek, festivallere katılmak. Konserler düzenlemek. Ülkemizde çoksesli müziğin yerleşmesinde büyük rolü olan tangoyu bugün artık bilmeyenlere anlatmak ve o günlerin özlemine fazlası ile duyanlara bu güzel müzik zevkini tekrar vermek, yaşatmak.

Derneğimizin haberleşme adresi P.K. 21 Teşvikiye - İSTANBUL 80212

Nedim Erağan

yazı hazırlarsam, burada yazıp da bitiremediklerimi uzun uzun anlatırım sizlere sevgili okurlarım.

17 Ocak 1979 yılında, Kültür Bakanlığı'nın isteği üzerine Atatürk Kültür Merkezi Büyük Salonu'nda yaptığımız "Fehmi Ege'yi Anma Gecesi"ni tangoseverler hâlâ anımsarlar. Salon gecenin 01.00'üne kadar tamamen doluydu. Ben ve spiker arkadaşım Özcan Atamert'le beraber sunduğumuz bu gecede Seyyan Hanım'ı sahneye çağırduğum zaman yer yerinden oynadı.

Sonunda geceye katılan bütün sanatçıların, Necdet Koyutürk yönetimindeki orkestra eşliğinde ve koro halinde söyledikleri Fehmi Ege'nin "Aynalık" isimli tangosunu, bütün salon da beraber söylüyordu.

Sonra gelen mektuplarla bir "Tangosevenler Derneği" kuruldu. 12 Eylül 1980 sonrası yeniden açmadık. Şimdi ise gene tango dostları atağa kalktık.

Bugünü dün, yarını da bugün meydana getirir. İnsanların geriye baktıklarında gelecek kuşaklara anlatacak bir şeyleri olmalı. Yoksa köşedönücülerin teybe bir kaset koyarak neşe bulmaları ile hiçbir yere varamayız.

BİTTİ

